

**แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่กับโลกธรรม
ในพระพุทธศาสนาเถรวาท**
**A WAY TO THE APPLICATION OF BUDDHADHAMMA IN LIVING
AMONG THE WORLDLY CONDITIONS IN BUDDHISM**

แม่ชีจันทรธิภา แสงวทรัพย์* พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร** กฤษณา รักษาโฉม***

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.เพื่อศึกษาหลักโลกธรรม 8 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2.เพื่อศึกษาปัญหาโลกธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอันเกิดจากโลกธรรม 3.เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่กับโลกธรรมในสังคมปัจจุบัน ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารจาก เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ปัญหาที่ปรากฏตามสื่อต่างๆ ทั้งหน้าหนังสือพิมพ์ ข่าวออนไลน์ ในเฟซบุ๊กเป็นต้นอันเนื่องมาจากถูกระทบกับโลกธรรมจนกลายเป็นผู้ป่วยอันมี 3 โรคด้วยกัน คือ โรคเครียด โรคความวิตกกังวลทางสังคม และ โรคซึมเศร้าอันนำไปสู่สาเหตุของการฆ่าตัวตายของคนในสังคมปัจจุบัน สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ นำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อการอยู่ร่วมกับโลกธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทว่าเป็นอย่างไรแล้วนำมาสรุปบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1.จากการศึกษาในคัมภีร์ได้ข้อธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้นั้นได้แก่ การมีโยนิโสมนสิการ ขั้นตอนคือความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งที่มีมากระทบ ปัญญาใช้พิจารณาหาความจริงเพื่อทำความเข้าใจในความจริงของชีวิตและโลก พิจารณาให้เห็นไตรลักษณ์ และที่สำคัญคือจะต้องมีปรัตยสาคือกัลยาณมิตรที่คอยชี้ทาง แนะนำ ตักเตือน เมื่อต้องประสบกับโลกธรรม

2. จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า ในปัจจุบันคนในสังคมป่วยเป็นโรคหลักๆที่เกิดเนื่องด้วยโลกธรรมมีทั้งหมด 3 สาเหตุด้วยกัน ที่นำไปสู่สาเหตุของการฆ่าตัวตายทั้งในประเทศไทยและทั่วโลก

1. ความเครียด
2. โรคความวิตกกังวลทางสังคม

* หลักสูตรพุทธศาสนตรุฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

*** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

3. โรคซึมเศร้า

3.จากผลการวิจัย ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าจากการที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์หลักธรรมออกมาได้จาก พระสูตรที่เกี่ยวข้องกับโลกธรรม 8 ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าข้อธรรมในครั้งพุทธกาลที่พระพุทธองค์ทรงเน้นมาตลอดคือ การดำรงจิตตั้งมั่นไม่ให้หวั่นไหว โดยใช้โยนิโสมนสิการในการพิจารณาให้เห็นตามความเป็นจริงเกี่ยวกับโลกธรรมนั้นโดยมีพระพุทธองค์ทรงเป็นปรโตโมหะ ในส่วนของการเป็นกัลยาณมิตรคอยให้คำแนะนำแก่พระสาวก อุบาสก อุบาสิกา แต่ในสังคมปัจจุบัน ผู้วิจัยสังเคราะห์ออกมาจากบทสัมภาษณ์ในส่วนของผู้ทรงคุณวุฒิและบุคคลทั่วไปได้ว่า ปัญหาในปัจจุบันมีมากขึ้น มีความละเอียดอ่อนต่อสภาพจิตใจคนในทุกวันนี้มากขึ้น บริบทของคนในยุคปัจจุบันแตกต่างจากยุคปัจจุบันอย่างสิ้นเชิง การที่คนจะเข้าถึงธรรม เพื่อน้อมนำไปปฏิบัติเป็นเรื่องยาก การที่จะหาผู้รู้ธรรมมาเป็นกัลยาณมิตรคอยชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องตรงก็หายาก ทั้งที่มีสื่ออยู่ทั่วไปที่โพสต์บอกเกี่ยวกับข้อธรรม แต่อย่างวัยรุ่นทั่วไปก็เข้าใจธรรมะนั้นอย่างผิวเผิน ไม่ได้นำไปปฏิบัติจริง จะเห็นได้จากในสังคมออนไลน์ที่มีการโพสต์ธรรมะประชดกัน แข่งกันให้ดูดี แต่แท้ที่จริงตัวเองก็ยังพ่ายแพ้ให้กับโลกธรรม ไม่ได้มีการเอาขณะตนได้จริงอย่างที่สมควรฝึกหัดปฏิบัติ ดังนั้นหลักธรรมที่จะต้องนำมาประยุกต์ใช้จึงมีมากขึ้นสำหรับคนในสังคมปัจจุบัน แต่หลักพุทธธรรมของพระพุทธองค์ยังทันสมัยอยู่เสมอ ยังเป็นธรรมที่ใช้ประดับประดาชีวิตได้ในทุกยุคทุกสมัย

คำสำคัญ : โลกธรรม 8 , หลักพุทธธรรม

ABSTRACT

The Objectives of this research were to: 1. To study the Worldly Conditions in Theravada Buddhism 2. To study the problems that arise in the ordinary society, Thailand resulted from the Worldly Conditions to propose guidelines. 3.The main application for the Dhamma with the Worldly Conditions in current society.

Research methodology is qualitative research. Gather data from a document from the document primary (Primary Source) of Buddhism Theravada Department. The problem, according to various media, both newspapers. Online news In Facebook, etc. due to affected patients until it becomes natural to vibrant 3 diseases are stress. Phobias social anxiety and depression lead to the cause of the suicide of a man in today's society. In-depth interviews experts The Buddhist Dharma principles applied to co-exist with the natural world in Theravada Buddhism that is, however, already descriptive.

The research found that:

1. Studies in the Scriptures, the fair can be applied include: To have an analytical reflection patiently tolerate is a thing of. Intelligence used to consider

coverage to understand the reality of life and the world. Consider, see Trinity, and, most importantly, there must be standards that Fellowship guide guide admonished when faced with natural.

2. From the results of the study suggest that the current people in society are primarily caused due to natural causes, together with commentaries, all of which contribute to the cause of suicide, both in Thailand and countries around the world.

1. stress.
2. Phobias social anxiety
3. Major depressive disorder

3. From the results of research. Investigators determined that the research based synthesis from principle. Sutras associated with the Worldly Conditions researchers with opinions that in time the era of the world highlight the past is. The mind is not established, unshaken by using an analytical reflection on consideration, see the truth about the natural world is the hearing to other voices. As part of the fellowship is to advise the Buddha, but in today's society, ubasika ubasok disciples. Synthetic research coming out of an interview on the part of the judiciary and the public that the current problems are more. Delicate mental condition of people in today's increasingly In the context of the current generation is different from the current era entirely. People to access to Dhamma practice is difficult. Who knows where to find sermon came into the Fellowship of people waiting for the correct guidelines suggest it rare. All media are in General at the post told about but some understand Buddhism only superficial. Not the actual implementation can be seen from the social posted in Dharma together irony to look good, but in fact he also defeated, with natural. Does not have to overcome the fact that he deserved the operating principles of the practice, so that must be applied, so there's more for everyone in today's society? But the main Buddhist Dharma of the used element is also up-to-date. Also to be fair use in acute livelihood dash all ages.

Keywords: the worldly Conditions in Buddhism, Buddhadharma.

๑. บทนำ

โลกธรรม 8 หรือ ธรรมดาของโลก ธรรมชาติของโลกที่ครอบงำสัตว์โลกให้ต้องเป็นไปตามธรรมดาของโลก ซึ่งมี 8 ประการคือ ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ เสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา และทุกข์ เป็นธรรมดาที่ทุกคนจะต้องได้รับ เมื่อบุคคลประสบกับโลกธรรม 8 ความหวั่นไหวแห่งจิตย่อมเกิดขึ้น ซึ่งหมายถึงอาการที่จิตกระเพื่อมผิปกติ กระเพื่อมด้วยความเสียใจหรือกระเพื่อมด้วยความดีใจก็ตาม แม้จะเป็นไปในทางที่ชอบ รื่นเริงยินดี หรือผู้ที่ประสบสิ่งไม่ชอบใจเสียสดีร้องไห้ เกิดความหวั่นไหวแห่งจิต ย่อมเป็นโทษอย่างยิ่ง เพราะเมื่อความหวั่นไหวแห่งจิตได้เกิดขึ้นกับผู้ใดแล้ว จิตผู้นั้นย่อมเกิดความเศร้าหมอง ภายไม่ผ่องใส และเป็นทางมาแห่งอกุศลธรรมทั้งหลาย อภิธรรมมณเฑียรธรรม และ อนิฏฐาธรรม ทั้ง 8 ประการนี้ล้วนทำหน้าที่ให้ผลต่อความสงบของใจผู้คนในโลกได้เป็นอย่างมาก แท้ที่จริงแล้วถือว่าเรื่องของชั้น 5 เป็นเรื่องธรรมดา คนมีชั้น 5 ต้องมีการกระทบกระทั่งทั้งทางหู และทางตา หนีไม่ได้ เหมือนคนเดินอยู่ในทะเลทราย แดดจะร้อนแรงสักเพียงใด ลมจะพัดเอาฝุ่นทรายมาแรงสักแค่ไหน หรือแม้แต่ฝนจะตกหนักสักเพียงใดก็ไม่มีอะไรมาบังมาคุ้มกายได้ ทุกสภาวะต้องมากระทบตัว แต่คนเหล่านั้นก็ไม่โทษแดด ไม่โทษลม ไม่โทษฝน เพราะถือว่าเป็นคนเดินทางกลางทะเลทราย มันหนีไม่พ้น เมื่อหนีไม่พ้น เราจึงต้องศึกษาหาวิธีที่จะรับมือกับมัน ซึ่งไม่ต่างกับสภาวะโลกธรรม 8 ที่ต่างก็ทำหน้าที่กระทบจิตใจคนให้บอบช้ำ คอยทิ่มแทงจิตใจผู้คนให้อ่อนแอให้หมดทางสู้ ผู้ที่ไม่มีธรรมสักข้อไว้ปกป้องและเยียวยาจิตใจก็ยากที่จะยอมรับและผ่านพ้นความทุกข์ที่เสมือนหนักหนาและใหญ่หลวงในแต่ละคราวไปได้

ในสังคมของมนุษย์ อาจกล่าวได้ว่าความสุขแบบโลกๆ ก็คือความสุขที่เกิดจาก อารมณ์ที่เกิดจากอิฏฐาธรรม อันหมายถึง อารมณ์ที่น่าปรารถนา ต้องการอยากมี อยากได้ อยากพบเห็น ได้แก่กามคุณ 5 คือรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสที่ดี ขวนให้รักให้ชอบใจให้หลงใหลใฝ่เมา และโลกธรรมในส่วนที่จิตยินดี นั่นคือ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข คืออารมณ์อิฏฐาธรรม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้กับทุกคน แต่มีความจริงว่าเป็นสิ่งไม่เที่ยง ทนอยู่ในสภาพนั้นไม่ได้นานย่อมดับไป เมื่อนั้นพึงระลึกไว้ด้วยว่าความเสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทาและทุกข์ก็ตามมา คือส่วนในฝ่ายที่ไม่น่าปรารถนาเรียกว่าอารมณ์ที่เกิดจาก อนิฏฐาธรรม ชีวิตเป็นเสมือนคลื่นในมหาสมุทรขึ้นลงขึ้นลงอยู่อย่างนั้นไปตลอด บางทีมองผิวเผินอาจไม่เห็นแต่หากมองอย่างลึกซึ้งก็จะเห็นและเห็นได้ในทุกวัน นินทา สรรเสริญนั้นเป็นเสียงจากคนอื่นที่มองตัวเรา บางทีก็มองถูก บางทีก็มองผิด หมายความว่าบางครั้งเราอาจเป็นจริงอย่างที่เขานินทา หรือสรรเสริญแต่บางทีก็ไม่จริงการที่ใครเขาเกลียดเราหรือนินทาเราว่าอย่างนั้นอย่างนี้มันก็เป็นเพียงแค่ความคิดเห็นของคนคนหนึ่งที่มีต่อเราเท่านั้น มิได้หมายความว่าเราจะต้องเลวตามที่เขานินทาว่าร้ายนอกจากเราไปทำเลวเข้าด้วย แต่ถึงกระนั้นเราก็จำเป็นต้องใช้ธรรมซึ่งอาจเพียงหนึ่งข้อหรือสองข้อในการนำมาเยียวยารักษาหรือป้องกันจิตไม่ให้ตกต่ำลง

ในบทความนี้ผู้เขียนจึงมุ่งศึกษาหาคำตอบว่า หลักโลกธรรม 8 ที่มีกล่าวไว้ในคัมภีร์นั้นเป็นอย่างไร มีคุณ มีโทษที่เกิดจากโลกธรรมอย่างไร มีหลักพุทธธรรมใดบ้างที่พระพุทธองค์ตรัสสอนเหล่าพระสาวกเมื่อต้องเผชิญกับโลกธรรม จากนั้นจะอภิปรายถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมที่เกิดจาก

โลกธรรม และสุดท้ายจะย้อนกลับมาวิเคราะห์ว่าหลักพุทธธรรมนั้นมีหลักธรรมใดบ้างที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้คนในสังคมปัจจุบันได้นำมาปรับใช้ให้เข้ากับเหตุการณ์ สถานการณ์โลกธรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์รูปแบบออกมาซึ่งสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 ทุกประการ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักโลกธรรม 8 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาปัญหาโลกธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอันเกิดจากโลกธรรม
3. เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่กับโลกธรรมในสังคมปัจจุบัน

3. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการประยุกต์พุทธธรรมเพื่อการอยู่กับโลกธรรมในสังคมปัจจุบันในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเน้นหนักไปในเรื่องวิธีการประยุกต์ใช้เพื่อนำไปปฏิบัติกับตัวเองและผู้อื่น เมื่อต้องประสบกับสถานการณ์บางอย่างที่เนื่องด้วยโลกธรรมจนทำให้เรารู้สึกหวั่นไหว เกิดเป็นความทุกข์ใจจนไม่สามารถต้านทานแรงแห่งโลกธรรมได้ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ความหวั่นไหว และความทุกข์ทางใจบรรเทาเบาบางลงบ้างไม่มากนักน้อย เพื่อให้ขอบเขตการวิจัยกระชับรัดกุมยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาเรื่อง โลกธรรม ในประเภท ได้ลาภ เสื่อมลาภ ได้ยศ เสื่อมยศ สรรเสริญ นินทา สุข และทุกข์ โดยจะศึกษาวิธีการของการอยู่กับโลกธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

3.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ข้อมูลด้านพระพุทธศาสนา และข้อมูลด้านจิตวิทยา สำหรับข้อมูลด้านพระพุทธศาสนานั้นจะศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา วิสุทธิมรรค ของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท รวมทั้งตำราวิชาการทางพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน เช่นหนังสือพุทธธรรม ส่วนข้อมูลด้านจิตวิทยาจะศึกษาเกี่ยวกับโรคที่เกิดจากการกระทบกับโลกธรรมของคนในสังคมปัจจุบัน

3.3 ขอบเขตด้านรูปแบบผลการวิจัยที่นำเสนอข้อมูลเรื่องแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่กับโลกธรรมในสังคมปัจจุบัน โดยยกประเด็นเรื่องของโลกธรรมทั้ง 8 ดังนี้ ได้ลาภ เสื่อมลาภ ได้ยศ เสื่อมยศ สรรเสริญ นินทา สุข และทุกข์ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาซึ่งได้มีการกล่าวถึงพุทธวิธีในการบรรเทา ระงับความรู้สึกหวั่นไหว รวมไปถึงความทุกข์ที่เกิดจากโลกธรรมซึ่งจะกล่าวไว้ในบทที่ 2 และศึกษาตัวอย่างปัญหาโลกธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในปัจจุบัน ในบทที่ 3 พร้อมทั้งออกแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิขอคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย เพื่อนำวิธีคิดที่สอดคล้องกับในคัมภีร์พระพุทธศาสนาออกแบบไว้มาใช้กับสถานการณ์ต่างๆที่เกิดจากโลกธรรมในสังคมปัจจุบัน จากผลการวิจัยออกมาสู่ภาคปฏิบัติทางจิต ความรู้สึกหวั่นไหวและความทุกข์ได้ลด

น้อยลง มีความมั่นคงทางจิตมากขึ้น เป็นการบรรเทาความหวั่นไหวในระดับโลกิยะ จนถึงระดับโลกุตตระ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้

1.7.1 ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารจาก เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ผู้วิจัยได้ศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคัมภีร์พระไตรปิฎกอรรถกถาธรรมบทแปล ฉบับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นหลักในการศึกษา และเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ของพระพุทธศาสนา ที่จะเอื้อต่อการวิเคราะห์ต้องงานวิจัยนี้

1.7.2 ผู้วิจัยได้จัดขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย (Research Process) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเรื่อง “โลกธรรม 8 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ” ซึ่งมีประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจ ได้แก่ ความหมายของโลกธรรมและโลกธรรมทั้ง 8 คือได้ลาภ เสื่อมลาภ ได้ยศ เสื่อมจากยศ สุข ทุกข์ นิินทา และสรรเสริญ ควบคุมไปด้วย

การรวบรวมเอกสารในขั้นนี้จะเป็นการรวบรวมเอกสารในชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) เป็นหลักในการศึกษา นำเสนอผลการวิจัยเนื้อหาบทที่ 2

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาขั้นที่ 1 : ทำให้ทราบถึงความหมายของโลกธรรมทั้ง 8 คือได้ลาภ เสื่อมลาภ ได้ยศ เสื่อมจากยศ สุข ทุกข์ นิินทา และสรรเสริญ ความหมายของหลักโลกธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎก, หลักโลกธรรมที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก , หลักโลกธรรมที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก, ความหมายหลักโลกธรรมที่ปรากฏในอรรถกถา, ลักษณะของโลกธรรม และการแสดงออกของโลกธรรมปรากฏในคัมภีร์

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาเรื่อง “ปัญหาโลกธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอันเกิดจากโลกธรรม ” ซึ่งมีประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจได้แก่ ปัญหาที่ปรากฏตามสื่อต่างๆ ทั้งหน้าหนังสือพิมพ์ ข่าวออนไลน์ ในเฟสบุ๊คเป็นต้นอันเนื่องมาจากถูกกระทบกับโลกธรรมจนกลายเป็นผู้ป่วยอันมี 3 โรคด้วยกัน คือ โรคเครียด โรคความวิตกกังวลทางสังคม และ โรคซึมเศร้าอันนำไปสู่สาเหตุของการฆ่าตัวตายของคนในสังคมปัจจุบัน

การรวบรวมเอกสารในขั้นนี้จะเป็นการรวบรวมเอกสารในชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) เป็นหลักในการศึกษา นำเสนอผลการวิจัยเนื้อหาบทที่ 3

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาขั้นที่ 2 : ทำให้ทราบถึง ปัญหาโลกธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอันเกิดจากโลกธรรม

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาวิเคราะห์ เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่กับโลกธรรมในสังคมปัจจุบัน ในบทที่ 4 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ รวบรวมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้จากขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียงและนำเสนอ

ผลการวิจัยโดยประยุกต์เข้ากับปัญหาที่เกิดจากโลกธรรมในสังคมปัจจุบันที่กำลังเป็นปัญหาสังคมซึ่งรวบรวมข้อมูลจากข่าวทางสื่อต่างๆรวมถึงเฟสบุ๊คนำเสนอเนื้อหาในบทที่ 4

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาขั้นที่ 3 :ทำให้ทราบถึงแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่กับโลกธรรมในสังคมปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปผลการศึกษาวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนที่ 3 และขั้นตอนที่ 4 มาสรุปผลการศึกษาวิเคราะห์วิจัยว่า สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อที่ได้ตั้งไว้นั้นตามลำดับ และนำเสนอผลการสรุปการวิจัยในเนื้อหาบทที่ 5

การศึกษาวิจัยแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่กับโลกธรรมในสังคมปัจจุบัน เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมุ่งศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาความเป็นมา ความสำคัญ ของหลักพุทธธรรมในคัมภีร์ ในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการอยู่ร่วมกับโลกธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทว่าเป็นอย่างไรแล้วนำมาสรุปบรรยายเชิงพรรณนา ดังต่อไปนี้

กระบวนการผลิตที่ประกอบด้วยวัตถุดิบ (Input) กระบวนการผลิต (Process) และผลผลิต (Output) ตามรอยเส้นที่บ่งชี้ดังต่อไปนี้

หากเปรียบเทียบเนื้อหาบทที่ 4 ของหลักพุทธธรรมในการอยู่กับโลกธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นผลผลิต ผลผลิต (Output) ขั้นตอนที่ 2 และ 3 นี้จะเป็นกระบวนการสืบหาถึงกระบวนการวิเคราะห์ (Process) อันมีความเชื่อมโยงกับวัตถุดิบ (Input) ตามรอยเส้นประดังผังข้างต้น

วัตถุดิบ (Input) ในที่นี้ควรจะประกอบด้วยเนื้อหาความหมายของหลักพุทธธรรม, ความสำคัญของหลักพุทธธรรม, พร้อมกับได้ศึกษาหลักโลกธรรมทั้ง 8 คือได้ลาภ เสื่อมลาภ ได้ยศ เสื่อมจากยศ สุข ทุกข์ นินทา และสรรเสริญ ตัวอย่างของผู้ติดในลาภ, ผู้ไม่ติดในลาภ, ผู้ติดในยศ, ผู้ไม่ติดในยศ, ผู้ติดในสุข, ผู้ไม่ติดในสุข, ผู้ติดในเสียงสรรเสริญ, ผู้ไม่ติดในเสียงสรรเสริญ, ผู้ติดเสียงนินทา, ผู้ไม่ติดในเสียงนินทา, ผู้ติดในทุกข์ และผู้ไม่ติดในทุกข์ การวิจัยนี้เน้นการศึกษาวัตถุดิบ (Input) และศึกษาประเด็นสำคัญผ่านกระบวนการวิเคราะห์ (Process)

5. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า ในโคทัตตเถรคาถาได้พูดถึงการพิจารณาเปรียบเทียบให้เห็นอย่างนี้ว่า การไม่ได้ลาภโดยธรรม กับ การได้ลาภโดยไม่ชอบธรรม 2 อย่างนี้ การไม่ได้ลาภแต่ชอบธรรม ประเสริฐกว่าการได้ลาภโดยไม่ชอบธรรมไม่ประเสริฐเลย ผู้ไม่มีความรู้ มียศ กับผู้มีความรู้แต่ไม่มียศ 2 จำพวกนี้ ผู้มีความรู้ แต่ไม่มียศ ประเสริฐกว่า ผู้ไม่มีความรู้ มียศ ไม่ประเสริฐเลย การที่คนพาล

สรรเสริญกับการที่บัณฑิตดีเถียน 2 อย่างนี้ การที่บัณฑิตดีเถียนนั้นแหละประเสริฐกว่า การที่คนพาลสรรเสริญไม่ประเสริฐเลย ความสุขที่เกิดเพราะอาศัยการคุณกับความทุกข์ที่เกิดแต่ความสงัด 2 อย่างนี้ ความทุกข์ที่เกิดแต่ความสงัด ประเสริฐกว่าความสุขที่เกิดเพราะอาศัยการคุณ ไม่ประเสริฐเลย ความเป็นอยู่โดยไม่ชอบธรรม กับความตายโดยชอบธรรม 2 อย่างนี้ ความตายโดยชอบธรรมประเสริฐกว่าความเป็นอยู่โดยไม่ชอบธรรม ไม่ประเสริฐเลย ท่านเหล่าใดละความยินดี ยินร้ายได้มีจิตสงบ เทียบไปในภพน้อยภพใหญ่ ไม่ติดอยู่ในโลก ท่านเหล่านั้นไม่มีความรักหรือความชัง เจริญโพชนงค์ 7 อินทรีย์ 5 และพละ 5 บรรลุความสงบอย่างยิ่ง ไม่มีอาสวะ ย่อมบริณิพพาน จากพระสูตรนี้สรุปได้ว่าบางครั้งการไม่ได้อะไรเลย เสมือนเป็นผู้ว่างเปล่าไม่มีอะไรให้ยึดติด น่ายินดีว่าการได้มาแต่ทำให้เกิดการหลงยึด เกิดมิจฉาทิฐิเกิดขึ้น การหมั่นพิจารณาถึงความจริงข้อนี้เรียกว่า ใช้โยนิโสมนสิการ

ในมณิกุณฑลชาดกกล่าวถึงการพิจารณาว่า โภคะทั้งหลายละทิ้งสัตว์โลกไปก่อนก็มี สัตว์โลกละทิ้งโภคะเหล่านั้นไปก่อนก็มี จึงไม่เศร้าโศกในคราวที่ควรเศร้าโศก (ขุ.เถร (ไทย) 26/659-665/453). ในทุตชาดก (ขุ.ชา.จตุกก (ไทย) 27/54-61/405-406) ว่าด้วยบุคคลผู้เป็นทุต กล่าวถึงการมีคนทีไวใจได้สักคนเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ รับฟังและให้ความช่วยเหลือ หรือ ประโคมซะ นั่นเอง เพราะการมีกัลยาณมิตรที่ดี ก็ไปตรงกับในมงคลสูตรที่ว่า กัลยาณมิตรตถา (ขุ.ขุ. (ไทย) 25/1/8) ว่าด้วยความมีมิตรดีเป็นเหตุให้กุศลธรรมเกิดขึ้นและความเป็นกัลยาณมิตรเป็นทั้งหมดของพรหมจรรย์

จากพระสูตรที่ยกมาล้วนเป็นพุทธรูปในการที่จะอยู่ให้ได้ดีกับโลกธรรม เพื่อความสงบแห่งใจ ไม่หวั่นไหวต่อความขึ้นลงของชีวิต ไม่เพลินไปในลาภ ยศ สุข สรรเสริญ และไม่ให้เกิดราคะ โสภะ เสียใจกับการเสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา และความทุกข์เมื่อต้องประสบ การหมั่นพิจารณาใคร่ครวญธรรมเพื่อให้เห็นและรู้ตามความเป็นจริงของชีวิตและโลก บางครั้งต้องอาศัยกัลยาณมิตรในการชี้แนะนำก่อน เพราะมนุษย์ปุถุชนธรรมดา ส่วนมากเป็นแค่ผู้รู้ธรรม แต่ไม่เคยนำธรรมมาปฏิบัติให้รู้แจ้งเห็นจริงด้วยตนเอง ผู้รู้ธรรมมีมาก แต่ผู้ประพฤติตามธรรมมีน้อย ข้อธรรมที่จะนำมาใช้ในการอยู่กับโลกธรรมให้ได้นั้นมีมาก แต่ผู้ที่ได้นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงด้วยตนเองนั้นมีน้อยเช่นกัน

ในพุทธรธรรมได้มีการกล่าวถึงโลกธรรมไว้ดังนี้ กัลยาณมิตรช่วยชักจูง ฝึกให้เห็นคุณค่าของเมตตาธรรม ทำที่ต่อเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติที่ดีขึ้น แต่นั่นก็ยังเป็นเพียงสัมมาทิฐิระดับโลกีย์ ถ้าจะให้ลึกซึ้งและมั่นคงแน่นแฟ้นแท้จริง ก็ต้องฝึกให้เกิดสัมมาทิฐิแนวโลกุตระด้วย โดยให้เข้าใจสภาวะที่แท้จริงของชีวิตและโลกว่าล้วนเป็นไปตามธรรมดาแห่งเหตุปัจจัย โลกธรรมทั้งหลายไม่เที่ยงแท้ถาวร ไม่มีแก่นสารที่เป็นของมันเอง และที่จะให้ดำรงอยู่ได้โดยตัวของมันเอง ไม่อาจจะเข้าไปครอบครองเอาไว้ได้จริง และไม่สามารถให้ความหมายที่แท้จริงแก่ชีวิต “บุคคลโสดาบันได้ก้าวหน้าแน่วแน่ตั้งไปแล้วในทางแห่งการตรัสรู้ เขาเข้าใจโลกและชีวิตมากพอที่จะไม่หลงติดราคาโลกธรรมต่างๆ ไปตามแรงปลุกปั่นของกิเลส เขาได้เริ่มรู้จักความสงบผ่องใส ความเป็นอิสระเบิกบานเป็นต้นที่เป็นด้านโลกุตระ ซึ่งทำให้เขามองเห็นคุณค่าของธรรม จนเกิดฉันทะคือ

ความรักความพอใจในธรรม ต้องการธรรมอย่างจริงจัง จนไม่มีทางที่จะกลับมาชั่วเฝ้าในการเสพแสงสิ่งปรนเปรอทางวัตถุอีกต่อไป เมื่อเขาประพาสดีประกอบการสุจริต(ศีล)ก็ตาม เมื่อทำการเสียสละบริจาคให้การช่วยเหลือแก่ผู้อื่น (จาคะ) ก็ตาม เขาจึงไม่หวังผลตอบแทน ไม่หวังได้ลาภเกียรติยศ สรรเสริญ สุข สวรรค์ อย่างโลกีย์ปุถุชนทั้งหลาย และเขาย่อมมีความเข้มแข็งมั่นคงในจริยธรรม เพราะการไม่ได้ผลตอบแทนเหล่านี้ ย่อมไม่อาจเป็นเหตุให้เขาเกิดความย่อหวั่นท้อถอยในการทำความดี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552)

จากที่สืบค้นในหนังสือพุทธธรรมจะเห็นว่าพระพรหมคุณาภรณ์ได้ใช้กระบวนการโยนิโสมนสิการ โดยการตั้งไว้ในใจ การคำนึงถึง การใส่ใจ พิจารณา โดยเป็นไปตามกระบวนการแห่งปัญญา นอกจากนี้คือให้มีศีล มาเป็นผู้ควบคุมความประพฤติทั้งกาย วาจา และใจ และจะสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับโลกธรรมได้โดยไม่หวั่นไหว ส่วนผู้ใดถึงพระพุทเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์เป็นสรณะ มองเห็นด้วยปัญญาโดยถ่องแท้ซึ่งทุกข์เหตุให้ทุกข์เกิดขึ้น ความก้าวล่วงทุกข์ และอริยมรรคมีองค์ 8 อันให้ถึงความสงบระงับทุกข์ นี่แหละคือสรณะอันเกษม นี่คือนิพพานอันอุดม คนถึงสรณะอย่างนี้แล้ว ย่อมปลอดภัยพ้นจากทุกข์ทั้งปวง

จากการสืบค้นของผู้วิจัย ผู้วิจัยพบว่า วัยรุ่นที่เริ่มมีความรู้สึกนึกคิด เริ่มมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ล้วนต้องเผชิญโลกธรรมด้วยกันทั้งสิ้น เพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องต่อความรู้สึก นึกคิด ชีวิตและจิตใจ และจากสถิติของ WHO ทำให้เห็นว่าวัยที่น่าเป็นห่วงมากที่สุดคือประชากรกลุ่มวัยรุ่นช่วงอายุ 15-29 ปีที่ยังขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์ ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความจริงของชีวิต มีความรู้สึกหวั่นไหวต่อโลกธรรมได้ง่ายและจากผลของการสัมภาษณ์ รวมถึงข้อมูลจากข่าวที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในสังคม ทำให้ผู้วิจัยได้มองเห็นสาเหตุแห่งความทุกข์ใจที่เกิดขึ้นที่มีอิทธิพลต่อบุคคลเหล่านั้น รวมไปถึงผลลัพธ์แห่งการเยียวยารักษาใจซึ่งได้คำตอบมาจากการสัมภาษณ์ทั้งในส่วนของคุณคนทั่วไปและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ผู้วิจัยวิเคราะห์ห่อออกมาแล้วสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 ทุกประการ ดังนี้

5.1 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับโลกธรรมในสังคมปัจจุบัน (ทุกข์)

จากการประสบกับโลกธรรมทั้งฝ่ายอิฏฐารมณ์ซึ่งทำให้ใจฟู เกิดความรู้สึกยินดีมากเกินไป และฝ่ายอนิฏฐารมณ์ อารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนานั่นเองที่ทำให้ประชากรส่วนหนึ่งป่วยเป็นโรคอันมีโรคหลักๆ 3 โรคด้วยกันคือ

1. ความเครียด
2. โรคความวิตกกังวลทางสังคม
3. โรคซึมเศร้า

จากข้อมูลรวมๆทั้ง 3 โรคที่เกิดขึ้นล้วนมีเหตุปัจจัยสืบเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สังคมสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สภาพการณ์ที่เลวร้ายอีกทั้งเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความชื่นชมยินดี สภาพการเปลี่ยนแปลงของชีวิตที่นำไปสู่ความล้มเหลวในชีวิต โรคกลัวสถานการณ์ทางสังคมกลัวการถูกจับตามองจากคนในสังคม เป็นความกลัวที่เกิดขึ้นเมื่อต้องเผชิญหรือแสดงพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งในสถานการณ์ทางสังคม โดยความวิตกกังวล ส่งผลกระทบต่อการดำรง

ชีวิตประจำวัน การทำงาน (หรือการเรียน) การพบปะผู้คน การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นของบุคคลนั้นอย่างชัดเจน หรือมีความทุกข์ทรมานอย่างมากที่ตนเองมีอาการโศกเศร้า (วิตกกังวล) ส่วนในโรคซึมเศร้านั้นพบว่าสาเหตุหลักๆถ้าไม่เกิดจากสภาพความผิดปกติทางชีวเคมีทางสมอง ก็พบว่าเกิดจากสาเหตุทางด้านจิตใจ ผู้ป่วยที่มีการซึมเศร้า อาจมาจากการที่มองตนเอง มีการมองสิ่งต่างๆ ในด้านลบ ได้แก่มองตนเองในแง่ลบ รู้สึกตนเองไม่มีคุณค่า ไม่มีความสำคัญมองอดีตเห็นแต่ความบกพร่องของตนเองหรือมองโลกในแง่ร้าย จากการศึกษาพบว่าโรคซึมเศร้านั้นมักเกิดภายหลังผู้ป่วยมีปัญหาทางจิตใจอย่างรุนแรง เช่นการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักหรือการหย่าร้าง มีความคิดอยากตาย หรือคิดฆ่าตัวตายในที่สุด เกือบจะทุกวันที่เราได้พบเห็นข่าวการฆ่าตัวตายตามหน้าหนังสือพิมพ์รายวันทั่วไป ด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน เช่น ยิงตัวตาย, กระโดดตึก, กินยาฆ่าตัวตาย, ผูกคอตาย เป็นต้น ต่างรายก็ต่างปัญหา เมื่อเกิดปัญหาก็เกิดความเครียด หาหนทางออกของการแก้ไขปัญหาไม่ได้ รู้สึกท้อแท้ สิ้นหวัง ในที่สุดหลายคนตัดสินใจหนีปัญหานั้นด้วยการฆ่าตัวตาย

5.2 สาเหตุของการเกิดปัญหาอันเกี่ยวเนื่องด้วยโลกธรรมในสังคมปัจจุบัน (สมุทัย)

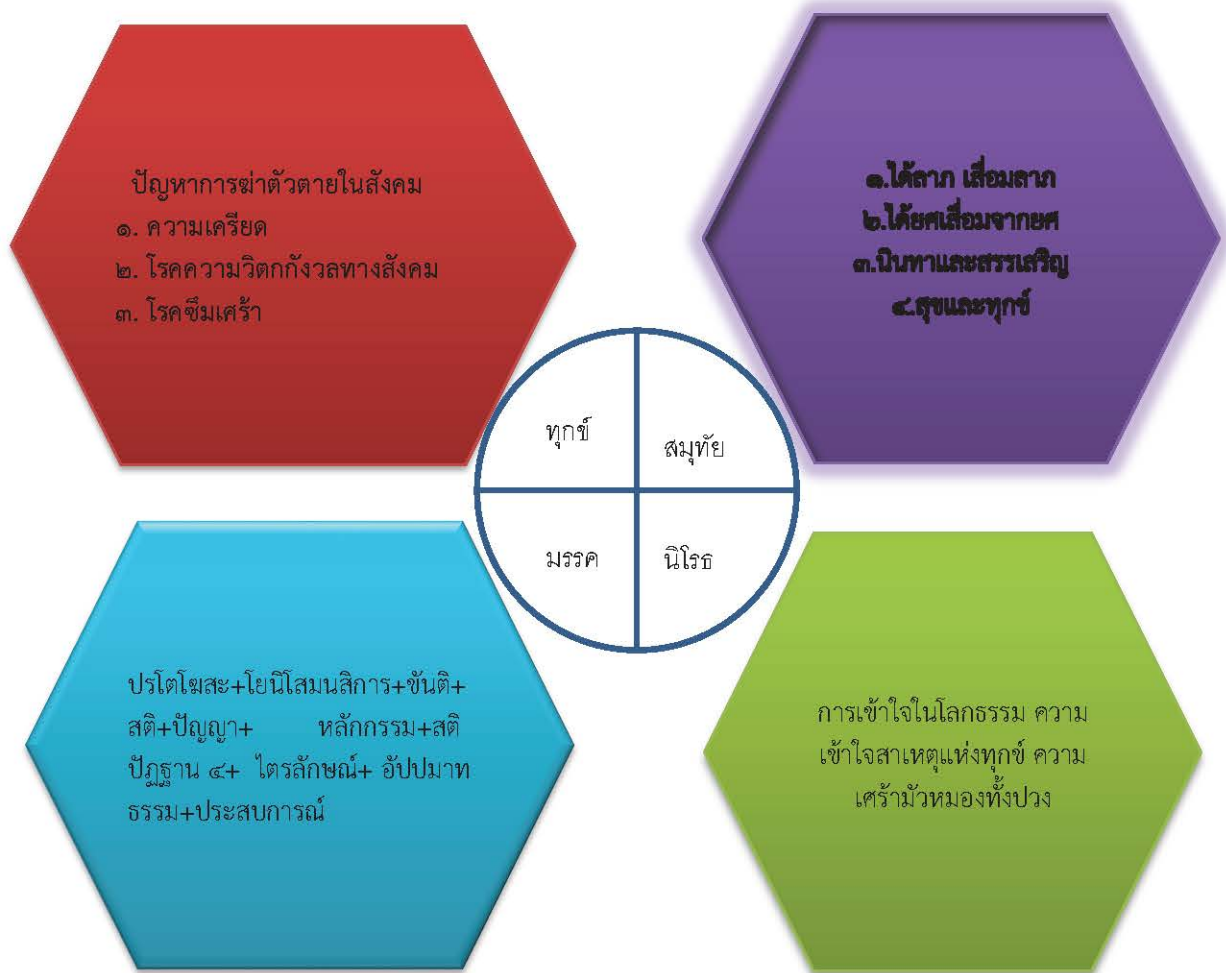
สาเหตุหลักก็คือความรู้สึกของแต่ละคนที่ต้องประสบกับโลกธรรมฝ่ายอิฏฐารมณ์จบลง และฝ่ายอนิฏฐารมณ์เกิดขึ้นนั่นเอง เพราะเมื่อฝ่ายอิฏฐารมณ์เกิดขึ้น คนส่วนมากก็มักมีความยินดีปล่อยใจยึดติด เพลินอยู่ในอิฏฐารมณ์ ไม่ได้พิจารณาตามความเป็นจริงว่า ทุกสิ่งมีเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป ไม่ได้เตรียมใจไว้กับการเปลี่ยนแปลง พระศรีคัมภีรญาณได้กล่าวไว้ว่า ต้องเข้าใจนิยามความหมายของโลกธรรมก่อน ไม่ใช่แค่รู้เฉยๆว่ามีลาภเสื่อมลาภ ฯ ไม่ใช่รู้แค่นั้น ต้องเข้าใจว่ามันเป็นของที่มีอยู่ประจำโลก ไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้ เกิดขึ้นได้ทุกกาลเทศะ เกิดกับบุคคลทุกเพศทุกวัย ไม่ว่ายุคไหนสมัยไหนก็ตามชาติไหน ศาสนาไหนประสบด้วยกันทั้งนั้นเพราะเป็นธรรมประจำโลก ไม่ว่าจะเป็นคุณจะใช้เครื่องมืออะไร มาเพื่อกำจัดไม่ให้มันมีมันไม่ได้ ยากดีมีเงินมีสิทธิเท่าเทียมกันหมด (สัมภาษณ์ พระศรีคัมภีรญาณ, 22 กันยายน 2559) เจอปัญหาโลกธรรมตลอดทั้งชีวิต (สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์พิเศษจางค์ ทองประเสริฐ, 12 กันยายน 2559) เป็นปัญหาที่ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ トラบโดที่ยังเป็นมนุษย์ และถ้ายังไม่หมดกิเลส เราก็จะต้องทุกข์ร้อนกับมัน (สัมภาษณ์ ดร.วีระชาตินิมมอญ, 1 กันยายน 2559) ไม่เคยมีใครไม่เคยเจอ สมดังชื่อที่ว่าเป็นธรรมประจำโลก (สัมภาษณ์ พระนพดล สิริวิโส, 1 กันยายน 2559) เป็นธรรมคู่กับโลก (สัมภาษณ์ ดร.บุญเลิศ โอธู, 7 กันยายน 2559) ไม่มีใครสามารถหลีกเลี่ยงปัญหาโลกธรรมไปได้ ทุกคนต้องเจอทั้งโลกธรรมฝ่ายบวกและฝ่ายลบเหมือนกันหมด (สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์วัชร งามจิตฺตเจริญ, 2 ตุลาคม 2559)

5.3 ปัญหาที่ได้รับการแก้ไขจากการกระทบโลกธรรมในสังคมปัจจุบัน (นิโรธ)

การก้าวข้ามความรู้สึกเมื่อถูกโลกธรรมมากระทบทั้งฝ่ายอิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์ ด้วยการใช้เวลาใช้สติ ใช้สมาธิ บำบัดขัดเกลา ค่อยเป็นค่อยไปอย่างช้าๆ และที่สำคัญคือ ความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบ มีทางเดียวคือต้องใช้สติกลับทบทวน ใช้ปัญญาไตร่ตรอง สิ่งที่ทำไปนั้นดีหรือไม่ ถ้าทำไปเกิดโทษหรือคุณ ดีหรือชั่ว บวกลบคุณหากรำไรหรือขาดทุน มีคุณค่าหรือไร้ค่า สง่างามหรือเลวร้าย เมื่อพิจารณาให้ลึกลงไป ก็จะทำให้ใจเราเบาโล่งใจปลอดโปร่งโล่งสบาย ในที่สุดเราก็ชนะตัวเองได้ อยู่ในโลกธรรมได้อย่างไม่ทุกข์ต่อไปการมีชีวิตในโลกใบนี้แน่นอนต้องพบเจอสิ่งที่

ตนปรารถนาและไม่ปรารถนา สิ่งที่มีหวังและผิดหวัง ต้องประสบพบเจอแน่นอน ก็พึงสังวรใจไม่ให้กระเพื่อมไปด้านใดด้านหนึ่ง เมื่อโลกธรรมเกิดขึ้นกับตัวเรา ก็ต้องอดทนได้ทั้งในสิ่งที่เราชอบใจและในสิ่งที่เราไม่ชอบใจเพียงเท่านี้

การดับทุกข์ทางใจที่เกิดจากโลกธรรมนั้น ต้องใช้ข้อธรรมหลายตัวด้วยกันมาเป็นองค์ประกอบในกระบวนการคิดเพื่อเอาชนะทุกข์ สร้างความเข้มแข็งให้กับจิตใจ ต้องเสริมสร้างความเข้าใจขึ้นในจิตใจตน โดยอาศัยทั้งกัลยาณมิตรช่วยบอกทาง ชี้แนะวิธีการเอาชนะจิต รวมไปถึงการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยตนเอง ผู้ที่ชนะจิตของตนได้นั้นก็มีตนนั่นเองเป็นผู้รู้ เราสามารถก้าวข้ามความรู้สึกทุกข์ที่เกิดจากโลกธรรมมาได้ด้วยระดับใดแล้ว ยังมีความหวั่นไหวเมื่อเจอสิ่งที่มีผลกระทบมากนักน้อยเพียงใด ความสุขที่เกิดขึ้นจากความเข้าใจในโลกธรรมจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงระดับความสูงขึ้นแห่งจิตใจตน ผู้วิจัยออกแบบโมเดลไว้ดังMODEL แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่กับโลกธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

5.4 พุทธวิธีในการเผชิญโลกธรรม (มรรค)

จากผลของการวิจัยในบทที่ 4 นี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้จากจากการที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์หลักธรรมออกมาได้จากพระสูตรที่เกี่ยวข้องกับโลกธรรม 8 ในบทที่ 2 ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าข้อธรรมในครั้งพุทธกาลที่พระพุทธองค์ทรงเน้นมาตลอดคือ การดำรงจิตตั้งมั่นไม่ให้หวั่นไหว โดยใช้โยนิสมนสิการในการพิจารณาให้เห็นตามความเป็นจริงเกี่ยวกับโลกธรรมนั้นโดยมีพระพุทธองค์ทรงใช้ปรัโตโฆสะ ในส่วนของการเป็นกัลยาณมิตรคอยให้คำแนะ^{ทุกปี}~~แนะ~~ะสาวก อุบาสก อุบาสิกา แต่ในสังคมปัจจุบัน ผู้วิจัยสังเคราะห์หรือออกมาจากบทสัมภาษณ์ สมุทัย ผู้ทรงคุณวุฒิและบุคคลทั่วไปได้ว่า ปัญหาในปัจจุบันมีมากขึ้น มีความละเอียดอ่อนต่อสภาพจิตใจคนในทุกวันนี้มากขึ้น บริบทของคนในยุคปัจจุบันแตกต่างจากยุคปัจจุบันอย่าง มรรค ๘ นิโรธ จะเข้าถึงธรรมเพื่อน้อมนำไปปฏิบัติเป็นเรื่องยาก การที่จะหาผู้รู้ธรรมมาเป็นกัลยาณมิตรคอยชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องตรงก็หายาก ทั้งที่มีสื่ออยู่ทั่วไปที่โพสต์บอกเกี่ยวกับข้อธรรม แต่อย่างไร้รุ่นทั่วไประจักษ์ใจธรรมะนั้นอย่างผิวเผิน ไม่ได้นำไปปฏิบัติจริง จะเห็นได้จากในสังคมออนไลน์ที่มีการโพสต์ธรรมะประชดกัน แข่งกันให้ดูดี แต่แท้ที่จริงตัวเองก็ยังพ่ายแพ้ให้กับโลกธรรม ไม่ได้มีการเอาชนะตนได้จริงอย่างที่สมควรฝึกหัดปฏิบัติ ดังนั้นหลักธรรมที่จะต้องนำมาประยุกต์ใช้จึงมีมากขึ้นสำหรับคนในสังคมปัจจุบัน

การข่มความหวั่นไหวจากโลกธรรมตามหลักปฏิจจสมุปบาทด้วยหลักพุทธธรรม ในหลักพุทธธรรมได้อธิบายกระบวนการปฏิจจสมุปบาทในช่วง สฬายตนะจนถึงเวทนาไว้ดังนี้

สหายตนะ –คือชีวิตที่จะสนองความต้องการของตัวเอง และพร้อมจะกระทำการต่างๆ ได้ตอบต่อโลกภายนอก จะต้องมีการติดต่อกับโลกภายนอก สำหรับให้กระบวนการรับรู้ ดำเนินงาน ได้ ดังนั้นอาศัยนามรูป เป็นเครื่องสนับสนุน กระบวนการแห่งชีวิตจึงดำเนินต่อไปตามพลังแห่งกรรม ถึงขั้นเกิดอายตนะ ทั้ง 6 คือ ประสาท ตา หู จมูก ลิ้น กายและเครื่องรับรู้อารมณ์ภายใน คือใจ จากนั้น

ผัสสะ- กระบวนการแห่งการรับรู้ก็ดำเนินงานได้ โดยการเข้ากระทบหรือประจวบกันระหว่างองค์ประกอบ สามฝ่าย คืออายตนะภายใน (ตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ) กับอารมณ์หรืออายตนะภายนอก (รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์) และวิญญาณ (จักขุวิญญาณ โสตวิญญาณ ชาน วิญญาณ ชิวหาวิญญาณ กายวิญญาณ และมนโณวิญญาณ) เมื่อการรับรู้เกิดขึ้นครั้งใด

เวทนา-ความรู้สึกที่เรียกว่า การเสวยอารมณ์ ก็จะต้องเกิดขึ้นในรูปใดรูปหนึ่ง คือสุข สบาย (สุขเวทนา) ไม่ สบาย เจ็บปวด เป็นทุกข์ (ทุกข์เวทนา) หรือไม่ก็เฉยๆ (อทุกขมสุขเวทนา หรือ อุเบกขาเวทนา) และ โดยวิสัยแห่งปุถุชน กระบวนการย่อมไม่หยุดนิ่งอยู่เพียงนี้ จากการศึกษาผู้วิจัย วิเคราะห์ว่าหนึ่งในโลกธรรมทั้ง 8 ที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของมนุษย์มากที่สุด คือตัณหา เพราะ เกี่ยวเนื่องโดยตรงกับอายตนะ 6 คือหูที่รับรู้ เสียง เกิดโสตวิญญาณ เมื่อขาดสติในการตั้งรับ ถูก

กระทบด้วยคำวินิจฉัยนั้น ก็จะทำให้เกิดเวทนาขึ้นมาทันที ดังนั้นสติคือการระลึกรู้ ตามมาด้วยการใช้ปัญญา พิจารณาคิดไตร่ตรองให้เห็นและเข้าใจถึงความเป็นจริงของโลกธรรมตัวนี้ ก็จะสามารถบรรเทาเวทนาหรือ สามารถดับเวทนาลงได้

6.อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่กับโลกธรรมในพระพุทธานุสาสนาเถรวาท ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสมมติฐานในเบื้องต้นว่า ในคัมภีร์พระพุทธานุสาสนานั้น พระพุทธองค์ทรงแนะนำให้ใช้หลักธรรมข้อไหนเพื่อนำมาใช้กับโลกธรรมที่เกิดขึ้นกับทุกคนทั้งปวงและระดับโสดาบันขึ้นไป จากผลการวิจัยดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยพบว่า ในคัมภีร์พระพุทธานุสาสนา พระพุทธเจ้าทรงวางตนเป็นปรโตโมสะให้กับเหล่าพระสาวกและอุบาสกอุบาสิกา ทรงแนะนำให้ใช้โยนิโสมนสิการในการพิจารณาให้เห็นโทษของการยึดมั่นและการเปลี่ยนแปลงของโลกธรรมที่เกิดขึ้นสำหรับโลกธรรมฝ่ายอริยธรรมนั้น มนุษย์เรากล้าเป็นผู้มีปัญญาสามารถนำคุณของโลกธรรมฝ่ายอริยธรรมมาใช้ให้เป็นประโยชน์กับชีวิตตนและสังคมได้ และในส่วนของอนิยธรรมที่ต้องเผชิญนั้น แท้จริงแล้วสามารถนำความทุกข์ที่เกิดขึ้นนั้นมาแปรเปลี่ยนให้เป็นปัญญาโดยการทำความเข้าใจความเป็นจริงของชีวิตและโลก เพื่อก้าวเข้าสู่ความหลุดพ้นแห่งใจในที่สุด แต่มนุษย์ส่วนมากมักไม่ยอมใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง มัวแต่คิดถึงความทุกข์เจ็บปวดที่ต้องเผชิญและกล่าวโทษผู้อื่นทั้งที่จริงแล้วโลกธรรมที่เกิดขึ้น เป็นผลสืบเนื่องจากวิบากกรรมที่ตนเองเคยกระทำไว้ทั้งสิ้น ไม่มีสิ่งใดเกิดมาลอยๆ เมื่อเข้าใจในชีวิต ดำรงตนอย่างมีสติและใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองก็สามารถอยู่ร่วมกับโลกธรรมได้อย่างไม่มีความหวั่นไหวใดๆ และสามารถก้าวข้ามความทุกข์ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างผู้ที่เข้าใจในความเป็นไปของโลกและชีวิต

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่กับโลกธรรมในพระพุทธานุสาสนาเถรวาท” เห็นว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยารักษาผู้ป่วยด้วยโรคทั้ง 3 โรคคือ 1. ความเครียด 2. โรคความวิตกกังวลทางสังคม 3. โรคซึมเศร้า ซึ่งสามารถนำหลักพุทธธรรมที่ได้จากงานวิจัยนี้ไปประยุกต์สอนโดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. หน่วยงานภาครัฐ รวมถึงโรงเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถม มัธยม และมหาวิทยาลัยควรส่งเสริมวิชาความรู้เกี่ยวกับหลักโลกธรรม ออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้น่าสนใจเพื่อความเข้าใจง่ายต่อหลักธรรมเพื่อเด็กๆสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตจริงเมื่อต้องเผชิญโลกธรรม

2. ผลิตและปลูกฝังบุคลากรผู้ที่สามารถเป็นกัลยาณมิตรให้เกิดขึ้นแก่สังคม ตั้งแต่สถาบันครอบครัว เริ่มจากพ่อแม่ควรมีความรู้ความเข้าใจสามารถเป็นกัลยาณมิตรที่ดีให้กับลูก

3. ในที่ทำงานควรมีบุคลากรที่คอยสร้างความเข้าใจ เป็นกัลยาณมิตร ปลูกฝังคุณธรรมที่ดีให้เกิดขึ้นในองค์กรเพื่อแก้ไขปัญหอันเกิดจากโลกธรรม

4. ในส่วนสถาบันสงฆ์สถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัวควรทำความเข้าใจว่าโลกธรรมที่เกิดขึ้นกับเราหรือกับใครก็ตาม เราเองก็เป็นส่วนหนึ่งที่เกิดโลกธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้อื่น ดังนั้นเราเองก็ควรปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง ภายในสถาบันตนเองก่อน

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยคราวต่อไป

1. ในงานวิจัยนี้ยังไม่ได้นำผลการวิจัยไปบูรณาการใช้จริงในสังคม สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาในหัวข้อเรื่อง “ผลการนำแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่กับโลกธรรมในสังคมปัจจุบัน”

2. ควรมีการวิจัยในหัวข้อ “การศึกษาเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการอยู่กับโลกธรรมกับจิตวิทยาสสมัยใหม่เพื่อการอยู่กับโลกธรรม”

บรรณานุกรม

- ประยุทธ์ หลงสมบุญ, พันตรี. (2546). *พจนานุกรมบาลี-ไทย*. กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมสาร.
- แปลก สนธิรักษ์. (2532). *พจนานุกรม บาลี - ไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2552). *พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ)*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมปอง มุทิโต. (2542). *คัมภีร์อภิชานวรรณนา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระอัครคณาธการ (ชวินทร์ สระคำ). (2538) รศ.ดร.จำลอง สารพัตน์. *พจนานุกรมบาลี - ไทย สำหรับนักศึกษา*. กรุงเทพฯ : บริษัทประยูรวงศ์พริ้นติ้ง จำกัด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2534). *พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สัทนิตีปกรณ์ ธาตุมาลา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิภูมิพลโลกิขุ, 2523.

สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์พิเศษจางง ทองประเสริฐ.ที่ปรึกษาอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเป็นอุปนายกสภามหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก , 12 กันยายน 2559.

สัมภาษณ์ พระศรีคัมภีร์ญาณ. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 22 กันยายน 2559.

สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์วัชร งามจิตรเจริญ, ศาสตราจารย์ ภาควิชาปรัชญา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2 ตุลาคม 2559.

สัมภาษณ์ ดร.วีรชาติ นิมนงค์. ผู้อำนวยการหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา คณะปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ . 1 กันยายน 2559.

สัมภาษณ์ ดร.บุญเลิศ โอธสุ. ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาธรรมนิเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7 กันยายน 2559.

600

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (ฉบับพิเศษ) เมษายน-มิถุนายน 2560